

Η ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΩΣ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΕΡΓΑΛΕΙΟ

ΑΝΟΙΚΤΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΥΠΡΟΥ
www.ouc.ac.cy

i. Περί Μεθόδου

Τι είναι η Ερευνητική Συνέντευξη;

- Η πιο διαδεδομένη μέθοδος συλλογής δεδομένων στην ποιοτική έρευνα, κατά την οποία ένα άτομο (συνεντευκτής) αντλεί πληροφορίες μέσα από την **ανάλυση του λόγου επιλεγμένων αλλά χαρακτηριστικών υποκειμένων** (ερωτώμενοι), στα οποία θέτει ένα σύνολο από ερωτήσεις.
- Ο σκοπός της συλλογής αυτών των δεδομένων είναι να μπορέσει ο ερευνητής να διερευνήσει, να ελέγξει και να ερμηνεύσει τα **ερευνητικά ερωτήματα** μιας έρευνας.

Τι διερευνούμε με τη Συνέντευξη;

- Ιδέες/Απόψεις/Γνώμες/Κρίσεις/Προτιμήσεις/Πεποιθήσεις/Στάσεις
 - Αναπαραστάσεις, γνωστικά και διανοητικά σχήματα, προκατασκευασμένες ιδέες, σκέψεις, προσδοκίες, γνώση
 - Συναισθήματα (π.χ.ενδοιασμοί, φόβοι, κ.α.)
 - Συμπεριφορές ή πρόθεση συμπεριφοράς
 - Πληροφορίες για γεγονότα
 - Ατομικές πληροφορίες (π.χ. δημογραφικές)
- Αντικειμενικός σκοπός είναι να γίνει αντιληπτή η συνολική οπτική του ερωτώμενου πάνω στο εξεταζόμενο ζήτημα

Ποσοτική Μεθοδολογία Έρευνας

Ποιοτική Μεθοδολογία Έρευνας

Απαντά στο «τι» και στο «πόσο»

Απαντά στο «πως» και στο «γιατί»

Αριθμητικά (‘σκληρά’) δεδομένα και στατιστική ανάλυση αυτών

Κατά δήλωση δεδομένα και Θεματική Ανάλυση Λόγου

Έμφαση στην αντικειμενικότητα και την ακριβή μέτρηση (μοντέλο φυσικών επιστημών-θετικισμός)

Έμφαση στις υποκειμενικές ερμηνείες των γεγονότων (ερμηνευτικό/αφηγηματικό μοντέλο/κονστρουκτιβισμός)

Εκτεταμένο, τυχαίο δείγμα, αντιπροσωπευτικό του πληθυσμού με στόχο τη γενικευσιμότητα

Μικρό, μη-τυχαίο δείγμα με στόχο την κατανόηση σε συγκεκριμένο πλαίσιο

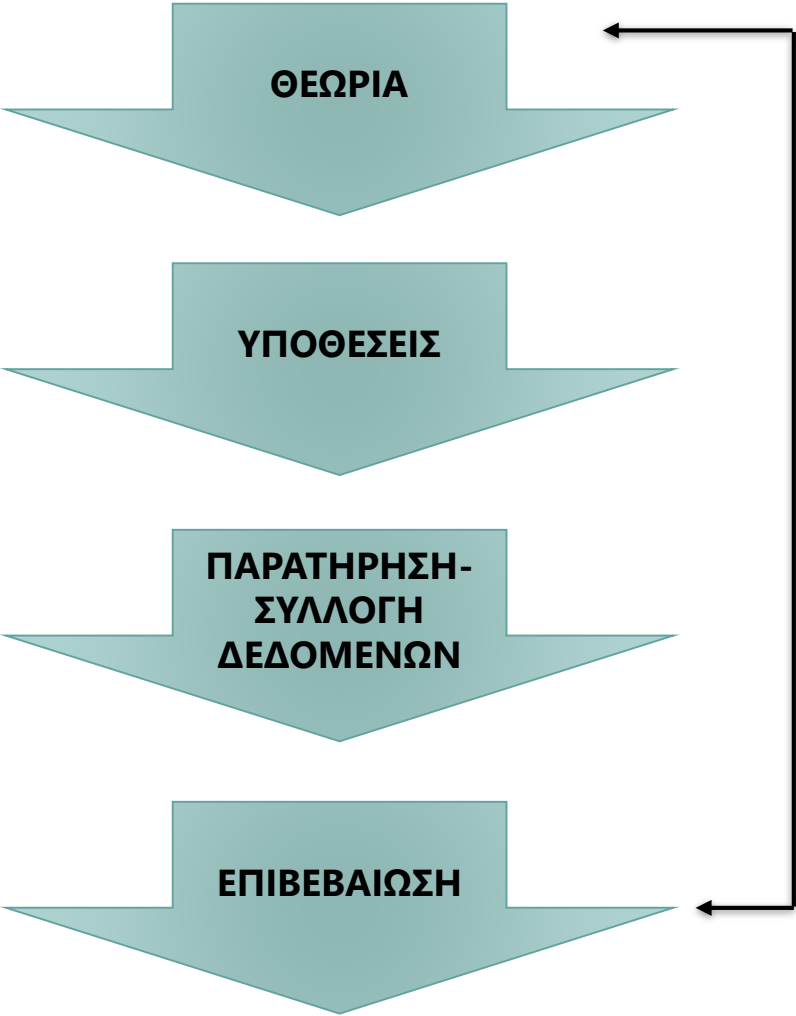
Ερωτηματολόγια με προκαθορισμένες απαντήσεις/κατηγορίες που βασίζονται στη θεωρία και σε συγκεκριμένες υποθέσεις, τις οποίες και η έρευνα ελέγχει (παραγωγικός συλλογισμός – ισχύει η θεωρία με βάση τα δεδομένα που έχω; - κυριαρχεί η οπτική του ερευνητή)

Ανοικτά ερευνητικά εργαλεία (ημιδομημένες ερωτήσεις, συνεντεύξεις βάθους, βιογραφικό ιστορικό, ομάδες εστίασης, παρατήρηση) (επαγωγικός συλλογισμός – συλλογή εμπειρικών δεδομένων και βάσει αυτών συμπλήρωση ή συγκρότηση θεωρίας - κυριαρχεί η οπτική των συμμετεχόντων

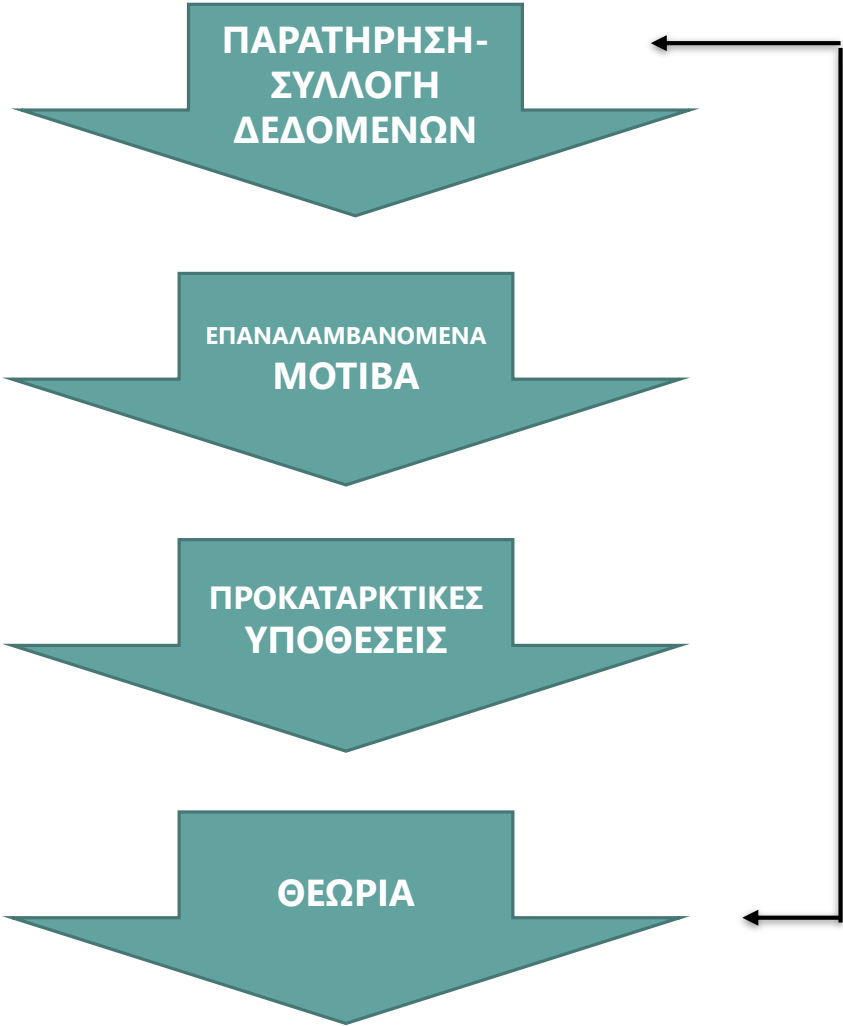
Αποστασιοποίηση του ερευνητή από το αντικείμενο της έρευνας – ο ερευνητής παραμένει απόμακρος

Εμπλοκή του ερευνητή στο υπό μελέτη αντικείμενο – ο ερευνητής κοντά στον ερευνώμενο

ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΗ ΜΕΘΟΔΟΣ (Deduction)

ΕΠΑΓΩΓΙΚΗ ΜΕΘΟΔΟΣ (Induction)

Είδη Ερευνητικής Συνέντευξης

1) **Δομημένη (κατευθυνόμενη) συνέντευξη**

2) **Μη δομημένη (ελεύθερη) συνέντευξη**

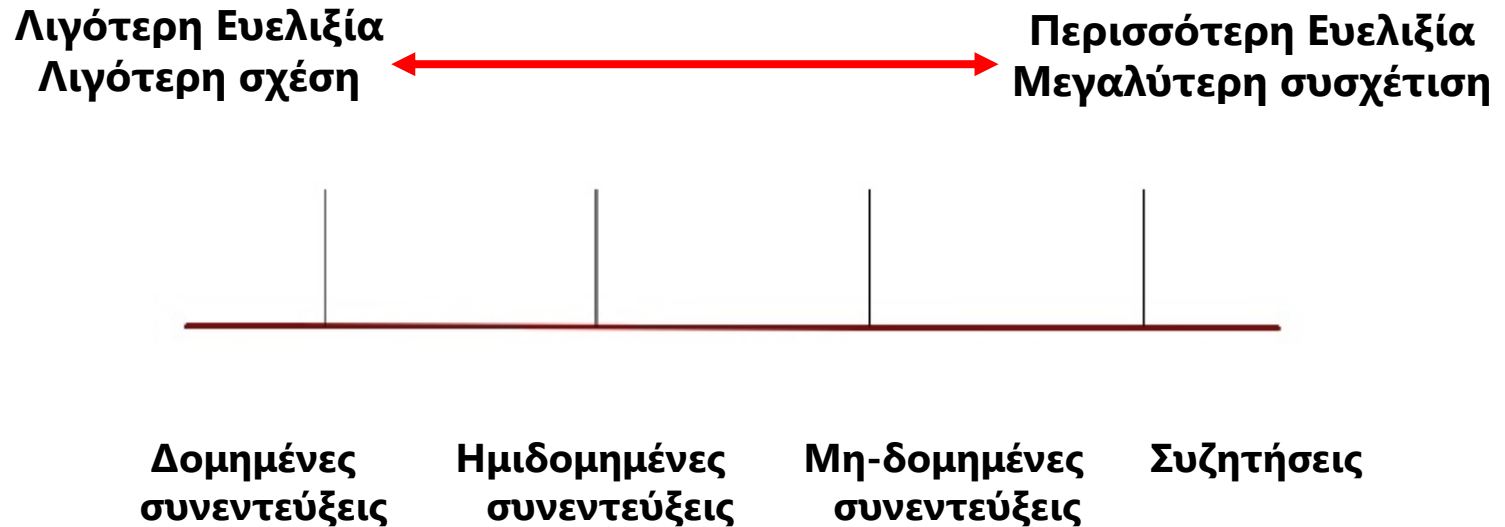
3) **Ημιδομημένη (ημικατευθυνόμενη) συνέντευξη**

- Η πιο διαδεδομένη και πιο χρηστική μορφή συνέντευξης προκειμένου να διεξαχθεί έρευνα ποιοτικών δεδομένων είναι η ημι-δομημένη συνέντευξη. - Αυτό σημαίνει πως η συνέντευξη **δεν είναι αυστηρά δομημένη**, όπως στην περίπτωση όπου ο ερευνητής δεν παρεκκλίνει από τον Οδηγό Συνέντευξης, **ούτε είναι εντελώς αδόμητη**, όπως στην περίπτωση που δίνεται στον συνεντευξιαζόμενο η δυνατότητα να αναφερθεί ελεύθερα σε ό,τι ανακύψει.

Είδη Ερευνητικής Συνέντευξης

- **Δομημένη (κατευθυνόμενη) συνέντευξη:** Ο ερευνητής διατυπώνει συγκεκριμένες προκαθορισμένες ερωτήσεις, με προκαθορισμένη διατύπωση συνήθως σε προκαθορισμένη διάταξη, χωρίς να παρεκκλίνει. Ομοιάζει με το ερωτηματολόγιο μιας ποσοτικής έρευνας. Επιτρέπει μια αποτελεσματική σύγκριση των απαντήσεων των ερωτώμενων, αλλά ως μέθοδος δεν είναι εύλικτη και δεν αξιοποιεί τη δυναμική του διαλόγου και της συζήτησης.
- **Μη δομημένη (ελεύθερη) συνέντευξη:** εδώ η συζήτηση είναι εντελώς ανοιχτή, δεν υπάρχει δεδομένος Οδηγός ερωτήσεων, η έμφαση δίνεται κυρίως στην αφήγηση της υποκειμενικής εμπειρίας των ερωτώμενων. Η ελεύθερη συνέντευξη εφαρμόζεται συνήθως, όταν το ερευνώμενο πρόβλημα δεν είναι επαρκώς προσδιορισμένο, οπότε και απαιτούνται περισσότερα στοιχεία. Ίσως χρειαστούν πολλές επαναλήψεις των συνεντεύξεων μέχρι ο ερευνητής να συλλέξει τις πληροφορίες που χρειάζεται. Ο ερευνητής κινδυνεύει να χάσει τον έλεγχο της συζήτησης. Δυσκολία κωδικοποίησης των απαντήσεων των ερωτώμενων.
- **Ημιδομημένη (ημικατευθυνόμενη) συνέντευξη:** Κινείται μεταξύ των δύο άκρων, καθώς ο ερευνητής στηρίζεται στον Οδηγό Συζήτησης και φροντίζει να καλύψει όλους τους θεματικούς άξονες, διατηρώντας ωστόσο έναν βαθμό ευελιξίας. Κατά τη διάρκεια της συνέντευξης, οι διατυπώσεις και η διάταξη των ερωτήσεων μπορεί να τροποποιηθούν, συγκεκριμένες ερωτήσεις μπορούν να παραλειφθούν ή να συμπεριληφθούν πρόσθετες ερωτήσεις για να δοθούν επιπλέον εξηγήσεις. Έχει τη μορφή συζήτησης μεταξύ «ίσων» συνομιλητών.

Είδη ατομικών συνεντεύξεων

Στόχος Ημιδομημένης Συνέντευξης

Σύμφωνα με τους Rubin & Rubin (2005), ο στόχος της ημιδομημένης συνέντευξης είναι να αντλήσει ποιοτικά δεδομένα που να είναι:

- Ζωντανά και γλαφυρά (vivid data)
- Με αποχρώσεις-βάθος (nuanced data)
- Πλούσια

Πλεονεκτήματα Μεθόδου

- Ευελιξία στην απόκτηση πληροφορίας
- Πρόσβαση σε ποιοτικά δεδομένα (εύρος, βάθος, ακρίβεια)
- Άμεση και προσωπική επικοινωνία με τον ερωτώμενο
- Γνωστή η ταυτότητα του ερωτώμενου
- Δυνατότητα παρατήρησης μη λεκτικής συμπεριφοράς του
- Ευκολία τεχνολογικής αποθήκευσης (video/audio tapes)

Μειονεκτήματα Μεθόδου

- Χρονοβόρα και κοστοβόρα
- Μειωμένη γενικευσιμότητα
- Υποκειμενικό στοιχείο
- Ευεπίφορη σε μεροληψία του ερευνητή
- Απαιτητικός ο ρόλος του ερευνητή
- Δυσκολία στην ανάλυση δεδομένων

**ii. Βήματα Σχεδιασμού
Έρευνας Ημιδομημένων
Συνεντεύξεων**

Βήματα σχεδιασμού

1. **Ερευνητικός Σχεδιασμός** : Διατύπωση Ερευνητικού προβλήματος και ερευνητικών Ερωτημάτων, επιλογή δείγματος και στρατολόγηση συμμετεχόντων
2. **Προετοιμασία Συνέντευξης**: σχεδιασμός ενός λειτουργικού Οδηγού Συνέντευξης
3. **Λήψη της συνέντευξης**: πραγματοποίηση συνεντεύξεων, άντληση πληροφορίας
4. **Προετοιμασία του υλικού για ανάλυση** και απομαγνητοφώνηση
5. **Ανάλυση και ερμηνεία** του ερευνητικού υλικού των συνεντεύξεων: ομαδοποίηση, κατηγοριοποίηση των δεδομένων με στόχο την απάντηση των ερευνητικών ερωτημάτων
6. **Δημοσιοποίηση**: γνωστοποίηση αποτελεσμάτων της έρευνας στην επιστημονική κοινότητα, στο ευρύ κοινό

(1)

Ερευνητικός Σχεδιασμός

i. Διατύπωση Ερευνητικού προβλήματος και ερευνητικών Ερωτημάτων

Πρέπει ο ερευνητής να απαντήσει στα ακόλουθα ερωτήματα:

- Ποια είναι τα ερευνητικά ερωτήματα που θα με βοηθήσουν να κατανοήσω το θέμα;
- Τι είδους δεδομένα μπορούν να συλλεγούν και να παραχθούν για να με βοηθήσουν να απαντήσω στο κάθε ερώτημα;
- Πως μπορεί να με βοηθήσουν οι συνεντεύξεις;
- Τι άλλες μεθόδους μπορώ να χρησιμοποιήσω;

(1)

Ερευνητικός Σχεδιασμός

ii. Επιλογή Δείγματος

Αντιπροσωπευτικότητα: επιλέγουμε **χαρακτηριστικές, τυπικές, περιπτώσεις** που να αντιπροσωπεύουν τις περισσότερες ή/και τις κυριότερες κατηγορίες του πληθυσμού που ερευνούμε.

Ποσότητα: μετά από έναν αριθμό συνεντεύξεων που λαμβάνονται από προσεχτικά επιλεγμένες – άρα αντιπροσωπευτικές- περιπτώσεις, επέρχεται ο **«πληροφοριακός κορεσμός»**, δηλαδή, όσες συνεντεύξεις και να πάρουμε, λίγο-πολύ θα μας οδηγήσουν στα ίδια ή σε πολύ παρόμοια αποτελέσματα.

Ευκολία: ένα σημαντικό κριτήριο για την επιλογή των συνεντευξιαζόμενων, είναι η δυνατότητά μας να τους προσεγγίσουμε, να είναι άτομα που με – σχετική- ευκολία θα μπορέσουμε να βρούμε, να επικοινωνήσουμε και να κανονίσουμε να συναντηθούμε μαζί τους για τη συνέντευξη.

(1)

Ερευνητικός Σχεδιασμός

iii. Στρατολόγηση & πρώτη επαφή με συμμετέχοντες

Το «Συμβόλαιο» της Συνέντευξης:

- Εξηγούμε ποιοι είμαστε, τι ερευνούμε και για ποιον λόγο ζητούμε τη συμβολή τους στην έρευνά μας ώστε να μειωθεί η επιφυλακτικότητα και η ανησυχία τους. Ενημερώνουμε σχετικά με τον τρόπο διεξαγωγής της συνέντευξης, ώστε να εξασφαλίσουμε τη συναίνεση του υποκειμένου (π.χ. δικαιολόγηση της χρήσης μαγνητοφώνου, ανωνυμία του υποκειμένου, τρόπος αξιοποίησης των απαντήσεών του, άδεια για τη δημοσιοποίηση των απαντήσεών του, αποστολή αντιγράφου, ώστε να ελεγχθεί τι θα κυκλοφορηθεί κλπ.). Δίνουμε στους συμμετέχοντες ένα «έντυπο συγκατάθεσης» (consent form).

(2)

Προετοιμασία Συνέντευξης

- I. Προσδιορισμός του τόπου και του χρόνου των συναντήσεων
- II. Έλεγχος εξοπλισμού καταγραφής
- III. Σχεδιασμός ενός λειτουργικού Οδηγού Συνέντευξης

Τι είναι ο Οδηγός Συνέντευξης

- Ο Οδηγός Συνέντευξης είναι ο «θεματικός πιλότος» της έρευνάς σας, **μια λίστα ανοιχτών ερωτήσεων ή θεματικών αξόνων**, η οποία ετοιμάζεται εκ των προτέρων από τον ερευνητή.
- Οι **Θεματικοί Άξονες** είναι τα θέματα, τα οποία ο ερευνητής θέλει οπωσδήποτε να συζητηθούν και θα πρέπει να απαντούν στα ερευνητικά μας ερωτήματα.
- Κατά τη συνέντευξη, πρέπει να βεβαιωθούμε ότι δεν έχουμε ξεφύγει από τον σκοπό και το θέμα της συνέντευξης.

Οδηγίες για τον σχεδιασμό ενός καλού Οδηγού Συνέντευξης

- ✓ Καταγράψτε όλες τις πιθανές ερωτήσεις που θα σας βοηθήσουν να απαντήσετε στα ερευνητικά σας ερωτήματα. *Επεξεργαστείτε τη λίστα σας προσεκτικά, αφαιρέστε τα άσχετα θέματα και ομαδοποιείτε τις παρόμοιες ιδέες.*
- ✓ Οι βασικές ρωτήσεις είναι συνήθως μεταξύ 6-10. Συμπληρωματικές ερωτήσεις ζητούν επεξηγήσεις ή αποχρώσεις
- ✓ Οι ερωτήσεις σας πρέπει να έχουν μια λογική σειρά και συνέχεια με ομαλές μεταβάσεις από το ένα θέμα στο άλλο. Γράψτε τις ερωτήσεις σε μια λογική σειρά, αφήνοντας τα πιο ευαίσθητα ή αμφιλεγόμενα θέματα μέχρι το τέλος. Ρωτήστε για τις εμπειρίες και τις συμπεριφορές πριν ρωτήσετε για τις απόψεις και τα συναισθήματα. Κινηθείτε από το γενικό προς το ειδικό.
- ✓ Εξοικειωθείτε καλά με τον Οδηγό ώστε να μην χρειάζεται να τον κοιτάζετε κατά τη διάρκεια της συνέντευξης.
- ✓ Αναθεωρήστε τον Οδηγό σας (εφόσον χρειαστεί) μετά από κάθε συνέντευξη.

- ✓ Αναπτύξτε τις ερωτήσεις ως ανοιχτές ερωτήσεις όχι κλειστές. Ποτέ μην χρησιμοποιείτε ερωτήσεις του τύπου «ναι/όχι» εκτός κι αν σχεδιάζετε αμέσως μετά να επανέλθετε με πιο λεπτομερείς ερωτήσεις . Π.χ. «*Τι σας προσέλκυσε σε αυτό το επάγγελμα*» αντί «*σας προσέλκυσε σε αυτό το επάγγελμα η αναζήτηση της αλήθειας;*»
- ✓ Οι ερωτήσεις σχετικά με το «πως» συνήθως προκαλούν πιο λεπτομερείς απαντήσεις, απ' ότι οι ερωτήσεις «γιατί». Π.χ. «*Μπορείτε να μου εξηγήσετε τη διαδικασία μέσω της οποίας λάβατε αυτήν την απόφαση;*» αντί «*γιατί το κάνατε αυτό;*»
- ✓ Διατυπώστε ουδέτερες απαντήσεις. Αποφεύγουμε τις φορτισμένες ερωτήσεις, ή ερωτήσεις που ενθαρρύνουν μια συγκεκριμένη απάντηση.
- ✓ Φροντίστε οι ερωτήσεις να είναι σύντομες και εύστοχες, γραμμένες σε απλή και κατανοητή γλώσσα. Αποφεύγουμε τις διφορούμενες ερωτήσεις και την εξεζητημένη ορολογία.

Χρησιμοποιείτε διαφορετικούς τύπους ερωτήσεων:

- **Δομικές/υποδειγματικές ερωτήσεις**

“Ποιος είναι ο βασικός ρόλος του δημοσιογράφου σήμερα”;

“Χρειαζόμαστε νέους κανόνες για την άσκηση της δημοσιογραφίας σήμερα;” - “Πώς έχει αλλάξει (αν έχει αλλάξει) ο τρόπος με τον οποίο η κοινή γνώμη αντιλαμβάνεται τη δημοσιογραφία τα τελευταία χρόνια”;

- **Ερωτήσεις Σύγκρισης/Αντίθεσης**

“Από όλες τις προκλήσεις που έχει να αντιμετωπίσει η σύγχρονη δημοσιογραφία ποια θα λέγατε ότι είναι η μεγαλύτερη”;

- **Ερωτήσεις για εμπειρίες/αφήγηση ιστοριών/Παραδείγματα**

“Πως βιώσατε εσείς προσωπικά ως επαγγελματίας την άνοδο των ψηφιακών μέσων”; - “Υπάρχουν παραδείγματα καινοτομικών δημοσιογραφικών παραδειγμάτων που μπορείτε να μοιραστείτε; Ποια είναι τα χαρακτηριστικά που τα ξεχωρίζουν”;

(3)

Λήψη Συνέντευξης

Λήψη της συνέντευξης: πραγματοποίηση
συνεντεύξεων, άντληση πληροφορίας

Ο ρόλος του ερευνητή

- ✓ Διαχειρίζεται δημιουργικά την υποκειμενικότητά του
- ✓ Δημιουργεί κλίμα κλίματος εμπιστοσύνης, ασφάλειας και οικειότητας μεταξύ του ιδίου και του ερωτώμενου
- ✓ Θέτει σωστές ερωτήσεις και εκμαιεύει απαντήσεις
- ✓ Δεν καθοδηγεί τον ερωτώμενο προς συγκεκριμένες κατευθύνσεις
- ✓ Ακούει ενεργητικά – ακούει περισσότερο, μιλάει λιγότερο
- ✓ Ακολουθεί τις ενδείξεις που του δίνει ο ερωτώμενος και «επιδιώκει μια βαθύτερη κατανόηση που αποδομεί και να προκαλεί τις επιφανειακές μαρτυρίες» (Bazeley, 2013, p. 203)

Γενικές Οδηγίες προς Συνεντευκτές

- ✓ Φθάνουμε στον χώρο της συνέντευξης τη συμφωνημένη ώρα – ίσως και νωρίτερα, για να ρυθμίσουμε τυχόν συνθήκες χώρου
- ✓ Χαιρετούμε με μια θερμή χειραψία
- ✓ Έχουμε μαζί μας μια ταυτότητα ή μια επίσημη επιστολή για τη συμμετοχή μας στην έρευνα
- ✓ Ξοδεύουμε λίγα λεπτά πριν από την συνέντευξη για μια χαλαρή κουβέντα με τον ερωτώμενο – μπορεί να αφορά το οτιδήποτε, το θέμα δεν είναι σημαντικό, αυτό που έχει σημασία είναι να νοιώσει ο ερωτώμενος άνετα.
- ✓ Τον βάζουμε να καθίσει στην καλύτερη θέση, φροντίζοντας να αποφύγουμε συνθήκες που ίσως τον κάνουν να αισθανθεί άσχημα ή και να δυσανασχετήσει (πχ φως που τον «τυφλώνει», ρεύματα κρύου αέρα, δυσάρεστες μυρωδιές κτλ)
- ✓ Δεν ασχολούμαστε με άσχετα θέματα (πχ να μιλάμε στο κινητό, να χαιρετούμε άλλα άτομα, να ψάχνουμε στην τσάντα μας κτλ)
- ✓ Τον διαβεβαιώνουμε ότι ισχύει το «συμβόλαιο» που κάναμε στην πρώτη μας προσέγγιση ή και υπενθυμίζουμε, αν χρειάζεται, τα σημεία του
- ✓ Διευκρινίζουμε ότι δεν πρόκειται για διαγωνισμό με σωστές και λάθος απαντήσεις και ότι η κάθε σκέψη του ερωτώμενου έχει ενδιαφέρον

Γενικές Οδηγίες προς Συνεντευκτές

- ✓ Τον κοιτούμε ευθέως στα μάτια –αλλά όχι αδιάκριτα
- ✓ Θέτουμε τις ερωτήσεις που έχουμε σχεδιάσει με απλά λόγια - Δεν χρησιμοποιούμε «ξύλινη» γλώσσα, σπάνιες και λόγιες λέξεις, βαρύγδουπες εκφράσεις
- ✓ Καθόμαστε φυσικά, άνετα, χαλαρά, όχι «σφιγμένα»
- ✓ Δεν είμαστε υπερβολικά χαλαροί και φιλικοί, πέρα από όσο μας επιτρέπεται
- ✓ Τηρούμε τον συμφωνημένο χρόνο διάρκειας της συνέντευξης
- ✓ Δεν ξεφεύγουμε από τους θεματικούς μας άξονες, αλλά παραμένουμε ευέλικτοι
- ✓ Θέτουμε όλες τις ερωτήσεις σε όλους τους ερωτώμενους
- ✓ Δεν φλυαρούμε άσκοπα για άσχετα ζητήματα
- ✓ Δεν είμαστε απορροφημένοι στο να κρατούμε σημειώσεις όσο διαρκεί η συνέντευξη
- ✓ Δείχνουμε ουδέτεροι για να μην τον επηρεάσουμε, αλλά πάντα με ενδιαφέρον για την άποψή του
- ✓ Φεύγοντας, τον ευχαριστούμε θερμά για τη συνεργασία και την προθυμία του να μας βοηθήσει στην έρευνά μας
- ✓ Πληρώνουμε εμείς τον λογαριασμό!

Ενεργητική Ακρόαση

- ✓ Έχουμε την πλήρη προσοχή μας στην συνέντευξη-ακούμε περισσότερο και μιλάμε λιγότερο - δεν κρίνουμε, δεν αξιολογούμε, δεν συμβουλευόμαστε, δεν διδάσκουμε, δεν προκαλούμε, δεν λέμε την άποψή μας.
- ✓ Είμαστε ιδιαίτερα προσεκτικοί και ευαίσθητοι με θέματα φύλου, φυλής, ηλικίας, εξωτερικής εμφάνισης, και θέσης/εξουσίας
- ✓ Αξιολογούμε αυτά που ακούμε (μας δίνουν την απαραίτητη πληροφορία;), όμως δεν κρίνουμε διανοητικά ή ηθικά αυτά που λέει ο άλλος
- ✓ Είμαστε προετοιμασμένοι να αντιμετωπίσουμε αντιφάσεις στον λόγο του άλλου
- ✓ Προσπαθούμε να ασκούμε ενσυναίσθηση – εγκαταλείπουμε προκατασκευασμένες ιδέες και προσπαθούμε να κατανοήσουμε την οπτική του ερωτώμενου.
- ✓ Δεν προσπαθούμε να επηρεάσουμε τον συνομιλητή μας
- ✓ Είμαστε ιδιαίτερα προσεκτικοί και ευαίσθητοι με θέματα φύλου, φυλής, ηλικίας, εξωτερικής εμφάνισης, και θέσης/εξουσίας
- ✓ Δεν δείχνουμε συμφωνία με όσα λέει ο ερωτώμενος, ούτε καν νεύοντας.
- ✓ Αποφεύγουμε να συμπληρώνουμε τις προτάσεις του συνεντευξιαζόμενου και σε καμία περίπτωση δεν τον διακόπτουμε
- ✓ Δίνουμε στον ερωτώμενο χρόνο να σκεφτεί και αποδεχόμαστε την παραγωγική σιωπή
- ✓ Μένουμε στο 'εδώ και τώρα' – δεν σκεφτόμαστε τι θα ρωτήσουμε μετά
- ✓ Απολαμβάνουμε τη συνέντευξη, δεν δίνουμε την εικόνα ότι πλήττουμε ή φοβόμαστε

Ενθαρρύνουμε τη συζήτηση

- ✓ **Follow up/διευκρινιστικές ερωτήσεις**, π.χ. Μπορείτε να εξηγήσετε λίγο περισσότερο τι εννοείτε με αυτή τη φράση; Θα ήθελα να ακούσω κι άλλο τη γνώμη σας γι' αυτό το θέμα. "Όταν λέτε ότι....., τι ακριβώς εννοείτε"; - «αν καταλαβαίνω σωστά, λέτε ότι ...»)
- ✓ **Αναφερθείτε σε κάτι που είπε νωρίτερα ο ερωτώμενος** (π.χ. "Αναφέρατε ότι.....πείτε μου περισσότερα γι' αυτό"- "Μιλήσατε προηγουμένως για.....εξηγήστε μου τι συνέβη"- Είπατε ότι.....μπορείτε να με βοηθήσετε να καταλάβω"
- ✓ **Παράφραση/Αναδιατύπωση** (ρωτάμε το ίδιο πράγμα με άλλα λόγια πχ «θα μπορούσαμε να το πούμε κι έτσι....»).
- ✓ **Θέτουμε τις πιο ευαίσθητες ή δύσκολες ερωτήσεις με εισαγωγικές φράσεις** όπως «θα μπορούσα να σας ρωτήσω...», «παίρνω το θάρρος να σας ρωτήσω...», «θα θέλατε να μιλήσουμε γι' αυτό το θέμα; Θα σας ενοχλήσει;
- ✓ **Περνάμε στο επόμενο θέμα ή στην επόμενη ερώτηση**, αν χρειαστεί, κι αν μπορέσουμε, να επανέλθουμε στο θέμα που έμεινε αναπάντητο αργότερα, σε μια πιο βολική στιγμή. Όμως, **δεν πρέπει να πιέσουμε τον ερωτώμενο** να δώσει απάντηση σε κάτι που συνειδητά ή ασυνείδητα αποφεύγει να θίξει!
- ✓ **Δεν φοβόμαστε τη σιωπή**. Οι περισσότεροι άνθρωποι δεν νοιώθουν άνετα με τη σιωπή και θα θελήσουν επεκταθούν πάνω σ' αυτό που είχαν πει πριν από το να βιώσουν άσχημα

παράδειγμα

Βασίλης: «Κοιτάξτε, μερικές φορές το βρίσκω δύσκολο γιατί δεν πιστεύω ότι υπάρχει αυτή η πληροφορία»

Συνεντευκτής : «Δεν υπάρχει η πληροφορία αυτή;» (επανάληψη)

Βασίλης: «Όχι...δηλαδή πιστεύω ότι υπάρχει, αλλά...δεν την βρίσκεις εύκολα κι αυτό με κάνει να νοιώθω ότι δεν υπάρχει καν».

Συνεντευκτής: «Με ποια έννοια τη βρίσκετε δύσκολη την όλη διαδικασία;»
(διευκρινιστική/επανάληψη)

Βασίλης: «Είναι αγχωτική και απαιτεί χρόνο και πρέπει να ζητήσεις και τη βοήθεια συναδέλφων, γεγονός που δεν είναι πάντα εύκολο...»

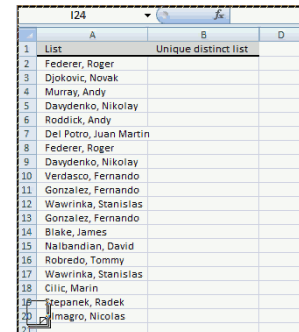
Συνεντευκτής: «Λέτε ότι σας προκαλεί άγχος...»

Η σειρά των ερωτήσεων

- **Η εισαγωγή** (παρουσίαση, σκοπός, άδεια για μαγνητοφώνηση)
- **Το «ζέσταμα»** (εύκολες μη απειλητικές ερωτήσεις για εξοικείωση)
- **Το κύριο μέρος** (σκοπός της έρευνας)
- **Το «χαλάρωμα»** (απλές ερωτήσεις για να διαλυθεί η ένταση)
- **Το κλείσιμο** (ευχαριστίες) - *“Υπάρχει κάτι που κατά τη γνώμη σας ξέχασα να ρωτήσω και νοιώθετε ότι είναι σημαντικό”;*

Επίσης, μην ξεχάσετε:

- ✓ **Πιλοτική συνέντευξη!**
- ✓ Διεξάγετε τουλάχιστον μία για τη βελτίωση τυχόν προβλημάτων που θα εντοπιστούν στη διαδικασία των συνεντεύξεων.
- ✓ **Facesheet!** Ετοιμάστε ένα αρχείο (π.χ. Excel) με τις βασικές πληροφορίες για την ταυτότητα των συμμετεχόντων (ονοματεπώνυμο, φύλο, επάγγελμα, εθνικότητα, ημερομηνία και τόπος διεξαγωγής της συνέντευξης κ.α.

The screenshot shows an Excel spreadsheet with two columns: 'List' and 'Unique distinct list'. The 'List' column contains names of tennis players, and the 'Unique distinct list' column contains the same names without duplicates. The names listed are: Federer, Roger; Djokovic, Novak; Murray, Andy; Davydenko, Nikolay; Roddick, Andy; Del Potro, Juan Martin; Federer, Roger; Davydenko, Nikolay; Verdasco, Fernando; Gonzalez, Fernando; Wawrinka, Stanislas; Gonzalez, Fernando; Blake, James; Naibandian, David; Robredo, Tommy; Wawrinka, Stanislas; Cilic, Marin; Zepanek, Radek; and Del Potro, Nicolas.

List	Unique distinct list
Federer, Roger	Federer, Roger
Djokovic, Novak	Djokovic, Novak
Murray, Andy	Murray, Andy
Davydenko, Nikolay	Davydenko, Nikolay
Roddick, Andy	Roddick, Andy
Del Potro, Juan Martin	Del Potro, Juan Martin
Federer, Roger	
Davydenko, Nikolay	
Verdasco, Fernando	
Gonzalez, Fernando	
Wawrinka, Stanislas	
Gonzalez, Fernando	
Blake, James	
Naibandian, David	
Robredo, Tommy	
Wawrinka, Stanislas	
Cilic, Marin	
Zepanek, Radek	
Del Potro, Nicolas	

(4)

Ανάλυση και Ερμηνεία Συνεντεύξεων

- Απομαγνητοφώνηση συνεντεύξεων
- Προσεκτική ανάγνωση, ανάλυση και ερμηνεία
- Θεματική Ανάλυση – ερμηνεία με ποιοτικούς όρους
 - Ομαδοποίηση, κατηγοριοποίηση των δεδομένων κατά θεματικό άξονα και με στόχο την απάντηση των ερευνητικών ερωτημάτων
 - Εντοπισμός ομοιοτήτων, αποκλίσεων και αντιφάσεων
 - Στοχαστική, κριτική αναλυτική ανακατασκευή των κατασκευών «πρώτου βαθμού»
- Ποσοτικοποίηση στοιχείων και ανάλογη ερμηνεία
- Σύνδεση ερευνητικών ευρημάτων με θεωρία και βιβλιογραφία

ΚΩΔΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΩΝ

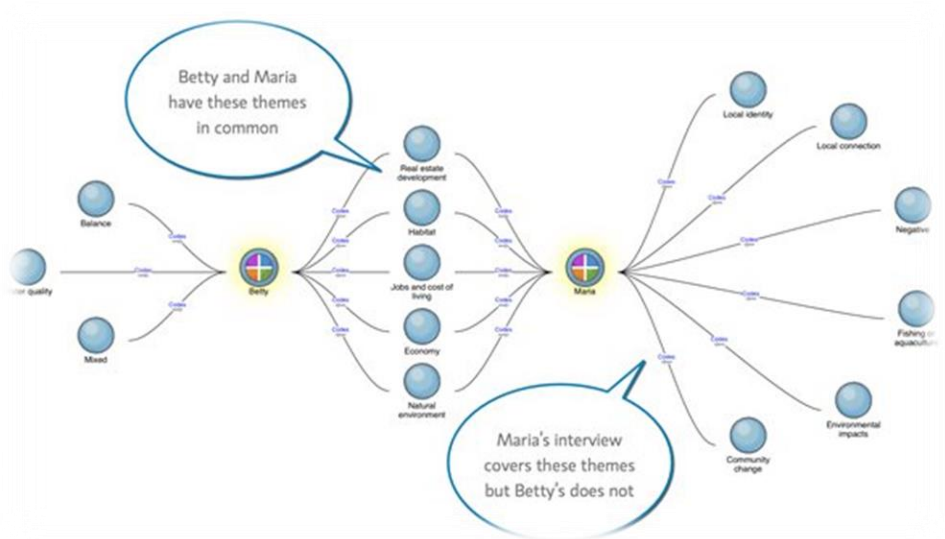
Άτομο	Θέμα 1	Θέμα 2	Θέμα 3	Θέμα 4	Θέμα 5
1	✓	✓		✓	
2	✓		✓		
3	✓	✓		✓	
4		✓		✓	
5		✓		✓	✓
6	✓	✓			✓
7			✓	✓	✓
8		✓		✓	
9			✓		✓
10				✓	✓

Αστοχίες κατά την ανάλυση των ποιοτικών δεδομένων

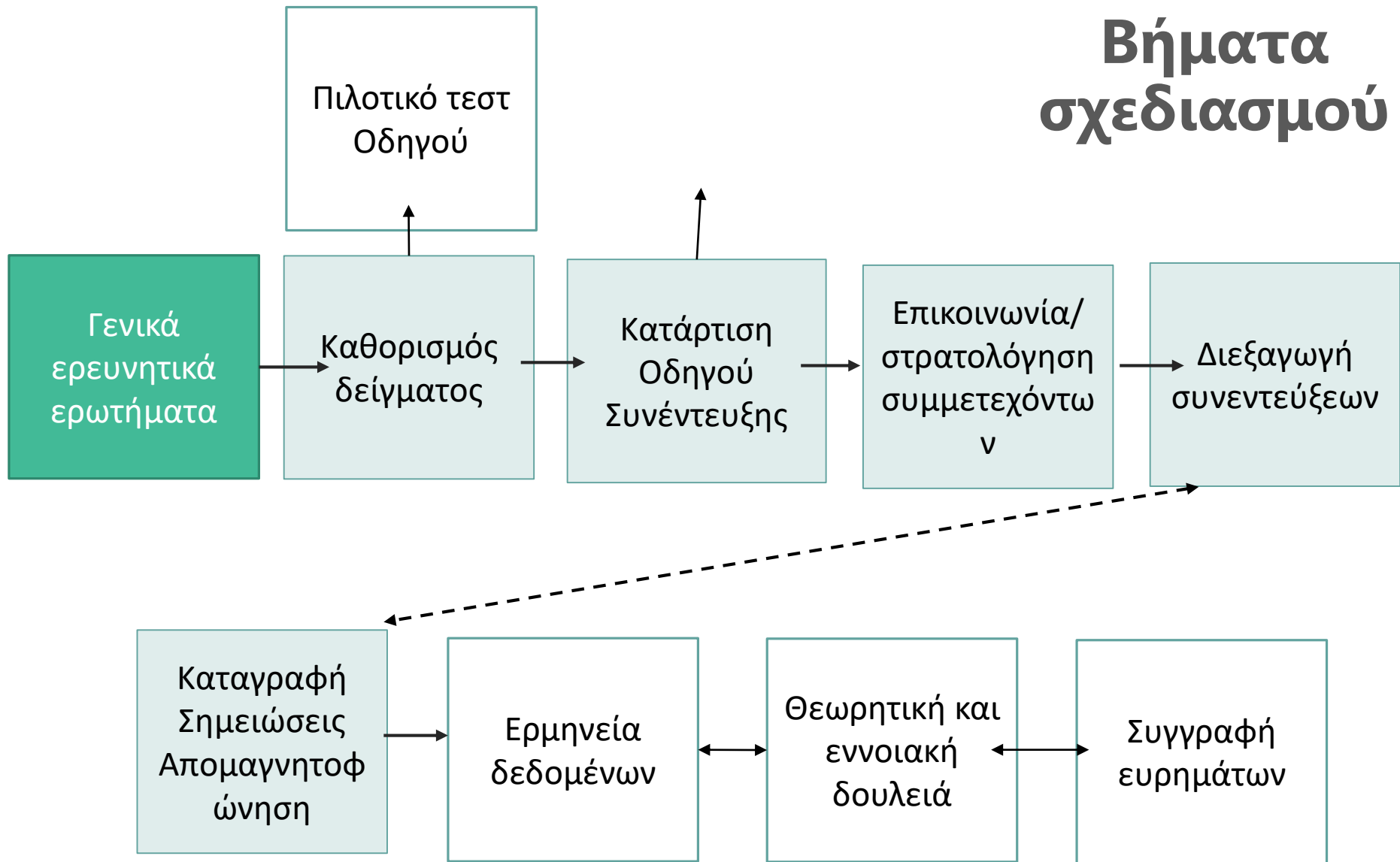
- α) Η «ανάλυση» περιορίζεται πολλές φορές σε μια περιγραφική, θεωρητικά ισχυρή, αναδιήγηση των δεδομένων.
- β) Κατά την ανάλυση γίνεται προσπάθεια να απαντηθούν όχι τα ερευνητικά ερωτήματα αλλά απευθείας οι ερωτήσεις του οδηγού της συνέντευξης.
- γ) Αναζητάται μέσα στο υλικό εκείνων των δεδομένων (αποσπάσματα κειμένων) που επιβεβαιώνουν εκ των προτέρων διατυπωμένες ερευνητικές υποθέσεις.
- δ) Εξάγονται συμπεράσματα κατά την «ανάλυση» που δεν υποστηρίζονται από το παραχθέν εμπειρικό υλικό.

Λογισμικά προγράμματα για την ανάλυση των ποιοτικών δεδομένων

- **N-Vivo**
- Atlas.ti.
- QDA Miner
- Tams Anazyler
- Dedoose
- MAXQDA
- HyperRESEARCH
- Aquad
- The Ethnograph

Βήματα σχεδιασμού

Ενδεικτική Βιβλιογραφία (ελληνόγλωσση)

- Breakwell, G. (1995). Η συνέντευξη. Κάντας, Α. (μτφ.-επιμέλεια). Αθήνα: εκδ. Ελληνικά Γράμματα.
- Ιωσηφίδης,Θ.,(2008).Ποιοτικές μέθοδοι έρευνας στις κοινωνικές επιστήμες. Αθήνα: Κριτική
- Κυριαζή, Ν. (1998). *Η κοινωνιολογική έρευνα – Κριτική επισκόπηση των μεθόδων και των τεχνικών*. Αθήνα: Ελληνικές Επιστημονικές Εκδόσεις
- Mason, J. (2003). Η διεξαγωγή της ποιοτικής έρευνας. Κυριαζή, Ν. (επιστημονική επιμέλεια). Δημητριάδου, Ε. (μτφ.). Αθήνα: εκδ. Ελληνικά Γράμματα.
- Mishler, E., G. (1996). Συνέντευξη έρευνας. Νοηματικό πλαίσιο και αφήγημα. Πώντα, Ντ. (μτφ.). Καλομοίρης, Γ. (επιμέλεια). Αθήνα: εκδ. Ελληνικά Γράμματα
- Παπαγεωργίου Γ. (1998). *Μέθοδοι στην Κοινωνιολογική Έρευνα*. Αθήνα: Τυπωθήτω
- Παππάς,Θ.(2002). *Η μεθοδολογία της επιστημονικής έρευνας στις ανθρωπιστικές επιστήμες*. Αθήνα : Εκδόσεις Καρδαμίτσα
- Τσιώλης, Γ. Ανάλυση ποιοτικών δεδομένων: διλήμματα, δυνατότητες, διαδικασίες. Στο Γ. Πυργιωτάκης & Χρ. Θεοφιλίδης (επιμ.) *Ερευνητική Μεθοδολογία στις Κοινωνικές Επιστήμες και στην Εκπαίδευση. Συμβολή στην επιστημολογική θεωρία και την ερευνητική πράξη*. Αθήνα: Πεδίο. 2015. Σελ. 473-498
- Τσουρβάκας, Γ.Ε. (1997). *Ποιοτική έρευνα – Οι εφαρμογές της στη μελέτη των μέσων μαζικής επικοινωνίας*. Αθήνα: Εκδοτικός Όμιλος Συγγραφέων Καθηγητών
- Φίλιας, Β. (2004). *Εισαγωγή στη μεθοδολογία και της τεχνικές των κοινωνικών ερευνών*. (2^η εκδ). Αθήνα: Gutenberg
- Ψαρρού, Μ.Κ. & Ζαφειρόπουλος, Κ. (2001). *Επιστημονική έρευνα: Θεωρία και εφαρμογές στις κοινωνικές επιστήμες*. Αθήνα: Τυπωθήτω

Ενδεικτική Βιβλιογραφία (ξενόγλωσση)

- Bazeley, P (2003). *Qualitative Data Analysis: Practical Strategies*. London: Sage
- Burton, S. (2015, October 15). Terry Gross and the art of opening up. *New York Times Magazine*. Retrieved from http://www.nytimes.com/2015/10/25/magazine/terry-gross-and-the-art-of-opening-up.html?_r=0
- Fontana, A., & Frey, J. H. (2000). *The interview: From structured questions to negotiated text*. In N. Denzin & Y. S. Lincoln (Eds.), *Handbook of qualitative research* (2nd ed., pp. 645-672). Thousand Oaks, CA: Sage
- Gubrium, J., & Holstein, J. A. (Eds.). (2012). *Handbook of interview research: the complexity of the craft* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage
- Keats, D. M. (2000) *Interviewing: A Practical Guide for Students and Professionals*. Milton Keynes: Open University Press.
- King, N., & Horrocks, C. (2010). *Interviews in qualitative research*. Los Angeles, CA: Sage
- Mason, J. (1997) *Qualitative Researching*. London: Sage.
- Roulston, K., deMarrais, K., & Lewis, J. B. (2003). Learning to interview in the social sciences. *Qualitative Inquiry*, 9(4), 643-668.
- Rubin, H. J., & Rubin, I. S. (2012). *Qualitative interviewing: The art of hearing data* (3rd ed.). Thousand Oaks: Sage.